
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הפנימייה ככלי טיפולי בילדים המוצאים מביתם - 3216

תאריך עדכון אחרון 13-02-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): גב ורד ביבי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: vered.bibi1@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יוקדש ללימוד עקרונות הטיפול בילדים המוצאים מהבית, עקב חסר, חסך ופגיעה. במבוא נסקור ונבחין במנעד הצורות והמסגרות החוץ-ביתיות ונתמקד בפנימייה ככלי טיפולי. תוצג תפיסה טיפולית ייחודית המושתתת על הבנת הפניה הכוללנית ככלי טיפולי. חשיבה פסיכודינמית והשאלת איכויות מהטיפול האימהי. הקורס יפגיש את הסטודנטים עם עולמם של ילדים פגועים, במופעי התנהגותם ובמעשה הטיפולי המתקיים עבורם במרחב חיים כוללני. כמו כן, ניגע בהתמודדות של אנשי הצוות המטפל, נעמוד על היבטי המעטפת ההדרכתית המתקיימת בתוך מרחב השלכתי מורכב זה ועל תפקידו של העובד הסוציאלי האחראי לתהליכי החזקת הצוות ולפיתוח מיומנויות הטיפול הכוללני.

מטרות הקורס:

הוצאת ילד מביתו הינה החלטה מורכבת ומשמעותית, בה גלומות אחריות ומחויבות הן של מקבלי ההחלטה בקהילה, והן של הסגרות המקבלות את הילד. עצם ההחלטה על הוצאה מהבית, כמו גם איכות הטיפול לו זוכים הילדים במסגרות השונות, מעוררות דיון ציבורי נרחב ומציבות דילמות משמעותיות בפני כל העוסקים בתחום. מטרת הקורס הינה הקניית ידע תיאורטי ואמפירי, ומרחב לחשיבה אודות תחום ייחודי ומורכב זה, אשר במרכזו נמצאת הפנימייה ככלי טיפולי. בפנימייה משמשים העו"סים בתפקיד מרכזי, התמקצעותם בתחום תשפיע על יכולתם בהחזקת ובהדרכת כלל אנשי הצוות המטפלים בילדים. תהליך שיוביל לטיוב הטיפול בילדים אלו, אשר ישפיע וירחיב את יכולותיהם לעבר תיקון וצמיחה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להכיר ולהחשף לתחום ההוצאה החוץ ביתית על כל מורכבותו.
להעמיק בהכרות פרופיל הילדים המוצאים מהבית, ומצבם הרגשי התנהגותי.
לשכלל את יכולת ההקשבה והחשיבה הטיפולית.
להרחיב את ידיעתם ויכולתם של הסטודנטים בהבטי הדרכה והחזקת צוותים.

דרישות נוכחות (%) :

חובה

שיטת ההוראה בקורס: השיעורים מבוססים על הרצאה פרונטלית, תוך שימוש בדוגמאות קליניות מתוך השטח ודיונים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

מבוא – הוצאה חוץ ביתית
התבוננות בראי ההיסטוריה והתמורות

□ וינר, א. (1984). השמת ילדים בארץ ישראל בתקופת המנדט, עמ' 13-39 הקיבוץ המאוחד. (*)

□ זעירא, ע. עטר, ש. בנבנישתי, ר. (2012) ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית בישראל. מפגש לעבודה חינוכית סוציאלית, כ' (36), 9-16.

□ רז, ת. ילדים עשוקי ילדות: "שלום הילד" בשוב היהודי בשנות המנדט הבריטי. חברה ורווחה, ל, 377-395 (*)

□ Courtney, M. E. Iwaniec, D. (2009). Residential care of children: Comparative perspectives Chapter 5: Residential care for children "at risk" in Israel. pp 72-87. New-York : Oxford

בין הטיפול התוך-קהילתי לטיפול החוץ-ביתי
מנעד המענים עבור טובת הילד

□ בן אריה, א. (2016). פנימייה או אומנה - נקודות למחשבה מזווית הראיה של הילדות החדשה. חברה ורווחה, לו, 169-179.

□ דוידזון ערד, ב. (2016). מהו הסידור החוץ ביתי העדיף: אומנה או פנימייה? חברה ורווחה, לו' 225-235. (*)

□ חסין, ט. (2011) אמא טובה, אמא רעה. עבודת גמר לקבלת תואר מוסמך במשפטים. הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב 10-23.

□ ליכטנשטיין, ט. (1990). תהליך קבלת החלטות להוצאת ילד מהבית: השפעות גלויות וסמויות. חברה ורווחה, יא' 117-126.

□ סירס, ג'. (2000). אמהות הפסיכואנליזה, חסות על ילדים. עמ' 213 - 219. תל אביב: דביר. (*)
תהליכי התפתחות ראשונית
צמיחתה של הנפש

□ וויניקוט, ד. ו. (1988). הילד משפחתו וסביבתו, עוד על התינוק כאדם. עמ' 68-73. תל אביב: ספריית פועלים. (*)

□ וויניקוט, ד. ו. (1995). משחק ומציאות, תפקיד הראי של האם והמשפחה בהתפתחותו של הילד. עמ' 128-134 תל אביב: עם עובד.

□ שטרן, ד. (1997). יומנו של תינוק, סופת רעב. עמ' 48-62. תל אביב: מודן. (*)

□ פרויד, א. (1978). תקינות ופתולוגיה בילדות, הערכת התקינות אצל ילד. עמ' 42-72. תל אביב: דביר.

חסר וחסך בתהליכי התפתחות
על פגיעה ראשונית

□ אנזייה, ד. (2004) האני עור, פונקציות האני עור. עמ' 143-156. תל אביב: תולעת ספרים.

□ באלונט, מ. (2006). השבר הבסיסי, אזור השבר הבסיסי. עמ' 53-57. תל אביב: עם עובד. (*)

□ וויניקוט, ד. ו. (1995). הכל מתחיל בבית, התאוריה של יחסי הורה תינוק. עמ' 178-197. תל אביב: דביר.

□ פרנצי, ש. (2003). בלבול השפות בין המבוגרים לילד, הילד הלא רצוי ודחף המוות שלו. עמ' 170-173. תל אביב: עם עובד. (*)

□ "התשמע קולי"- על פגיעה ראשונית - דף מקבץ מקורות יחולק ע"י המרצה
מופעי הפגיעה המוקדמת
הקשבה להתנהגות כשפה

□ עופרים, י. (2002). ההקשבה בהורות ובטיפול כמיכל מחייה וכהכנה ליכולת לשחק. בתוך א. פרוני (עורך) המשחק מבט מהפסיכואנליזה וממקום אחר. עמ' 52-63. תל אביב: ידיעות אחרונות, ספרי חמד.

□ D'Agostino, Giuseppe. (2011) Analytic listening as a holding function of the dissociated parts of the patient. International Forum of

Psychoanalysis, 20(1) 31-37.

עקרונות הטיפול הפנימייתי
על השאלתה של אימהות

□ ביבי, ו. ציפמן, ת. אדיב, ר. (2016). חיבוק חזק ולא כואב, המעשה הטיפולי, עבודה מתוך קשר. עמ' 113-140. תל אביב: רסלינג. (*)

□ כהן, י. (2005). עקרונות פסיכואנליטיים בטיפול הפנימייתי בילדים. עבודה במרחב החיים. מוסד בני ברית, עמ' 4-20.

□ פטרן, מ. (2001). תפיסת הגבול במשנתו של ויניקוט. שיחות, טו, 2, 115-126.

□ שפירא, י. (1995). ילדים בפנימייה טיפולית: נקודת המבט ההורית והשלכותיה על עבודת העובד הסוציאלי. חברה ורווחה, ט"ו, 399-414.

□ Whittaker, J. K. Treischman, A. (2009). *Children away from home: A sourcebook of residential treatment. What is milieu therapy?* Pp. 41-44. New Brunswick, NJ Transactions Publishers. (*)

הטיפול הפנימייתי "הטוב דיו"

מרחב הטיפול הכוללני

□ וויניקוט, ד.ו. (1947). החזקה טיפולית מוסדית כטיפול לילדים קשים. חסך ועבריות. עמ' 146-163. תל אביב: תולעת ספרים.

□ Albert E. T. James K W. Larry K. B. (1962). *The Other 23 Hours. Child Care Work with Emotionally Disturbed Children in a Therapeutic Milieu. Managing bedtime behavior*, pp. 150 -170. New Brunswick, NJ Transactions Publishers. (*)

□ Bettelheims , B (1950). *Love is not enough. The treatment of emotionally disturbed. The in- between times*, pp. 109-123 Collier books : New-York(*)

גלים של חשיפה כשפה

מגע עם מופע התוקפנות וההרס

□ פינצובר, ש. עטר, ש. (2012). תפקוד התנהגותי ורגשי של ילדים ובני נוער בפנימיות רווחה: תרומתם של מאפיינים אשיים, קורבנות לאלימות והערכת האקלים החברתי בפנימייה. מפגש כ' 36, 61-90
□ ויניקוט, ד.ו. (2009). תוקפנות בהתייחסותה להתפתחות רגשית, עצמי אמיתי עצמי כוזב. תל אביב: עם עובד עמ' 92-109

□ Redl, F. Wineman, D. (1952). *Controls from within: techniques for the treatment of the aggressive child*. New York, Free Press

החזקת צוות

מודל מעטפות ההדרכה

□ כהן, ח. סטנלי, ש. (1991). הדרכת מדריכים בפנימייה טיפולית כאמצעי לגיבוש עצמיותם. חברה ורווחה, יב, 207-213 (*)

□ רובין, ש. (1991). על הדרכה משמעותית ורגעים קריטיים בהתפתחות מודרכים. שיחות: 5 (3), 196-200.

□ Bettelheim, B. (1974) *A home for the heart. The staff member against himself* pp.447-469. A Bantam Book: New York(*)

זרעים של תיקון ותקווה

על השבת העצמי

- אלורז, א. (1992). נוכחות חיה, חלומות פרועים ושקרים, שאיפות והזדהות אצל ילדים מדוכאים. 218-227 תל אביב: תולעת ספרים. (*)
- לוי, א. (2012). תפקיד התקוה בטיפול דינמי בנפגע פוסט - טראומה כרונית ומורכבת. מארג, כרך ג' 91-112.
- מיטשל, ס. (1993). תקוה ופחד בפסיכואנליזה. הדיאלקטיקה של התקוה. תל אביב: תולעת ספרים. עמ' 260-293.

תהליכי פרדה
גמילה לעומת קטיעה

- בר-שדה, נ. (2004). סיום טיפול-סוגיות העולות בפסיכותרפיה עם ילדים. [גרסה אלקטרונית]. מאתר פסיכולוגיה עברית: <http://www.hebpsy.net/articles?id=23;eq&id?asp>
- ויניקוט, ד.ו. (2009). עצמי אמיתי עצמי כוזב, מתלות לקראת עצמאות בהתפתחות היחיד. עמ' 274-278. תל אביב: עם עובד.
- ויניקוט, ד.ו. (1977) הילדה פיג. דו"ח על טיפול פסיכואנליטי בילדה קטנה. תל אביב הוצאת דביר.
- חן, מ. (2012) "אני אומרת לעצמי, איזה מזל שהגעתי לפנימייה הזאת": פנימיה טיפולית מנקודת מבטם של בוגריה. מפגש כ, 163-183 (*)

חומר חובה לקריאה:
חומר קריאת החובה מופיע בכוכבית.

- חומר לקריאה נוספת:
להרחבת המפגש והחיבור הרגשי עם חוויתם של ילדים פגועים, פרטי קריאה ספרותית מומלצת:
- אזאר, א. (1977) כל החיים עוד לפניו. תל אביב: עם עובד.
- אלמגור, ג. (1985) הקיץ של אביה. תל אביב: עם עובד.
- מאקארנקו, א. (1935) הפואמה הפדגוגית. תל אביב: הקיבוץ הארצי.
- דה לוקה, א. (2003) הר אדוני. תל אביב: הספריה החדשה, הקיבוץ המאוחד.
- מקראקן, מ. (1982) חמודית ילדה מיוחדת במינה. תל אביב: ספריית פועלים.
- סלינגר, ג. די. (1975) התפסן בשדה השיפון. תל אביב: עם עובד.
- קלודל, פ. (2012) הנכדה של מר לין. תל אביב: מודן.
- רון פדר, ג. (1977) ילד חוץ, סיפורו של ילד עזוב. תל אביב: מלוא

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי:
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 80 %
הגשת תרגילים 20 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: